

Той е роден на 8 ноември 1912-та, семейно ангажиран е, политическите си възгледи описва като "разхлабени", а религиозните - чудати. Завършил е българското училище в Кърчище, после и Школата за запасни баничари в Тирана (випуск '23). Сегашният му работодател е Адмиралтейството на Брега на слоновата кост, а позицията - корабник. Работата си представя така: разбива бутилки, вързани на канап, преди корабите да бъдат пускани по море. А да, и връчва по едно парче баница на всеки от екипажа.

Той се казва Милен Радев и ако го познавате, ще повярвате и в горната биография, която си е турил във "Фейсбук". Ако не сте попадали на профила му в глобалния клюкарник, то може би сте го срещали в множеството му изяви в интернет - в електронните издания "[Медиапул](#)", "[Кафене.нет](#)", "[Още.Инфо](#)" или в създаденото от него форумно общество "

[Де зората](#)

". Или пък сте се натъквали на негови статии във вестниците "Седем", "Про & Анти", "Детонация" или репортажи за вече несъществуващата Българска служба на Би Би Си.

Иначе официалният житотопис на Милен гласи, че е роден през 1956-та в София, а от 30-ина години живее в Германия. Макар че е завършил инженерство в Дрезден, нито ден не е работил по специалността си. Казва, че е попаднал в Берлин по зова на сърцето си, там се раждат и двамата му сина, възпитани езиково и културно в духа на българската и германската традиция. Милен работи като преводач и постепенно се е утвърдил като един от признатите и търсени специалисти в Германия с български, руски и - да, наистина - и с македонски език. Превежда предимно за германските правоохранителни органи, но получава поръчки и от Федералното канцлерство, Бундестага, Външно и други министерства.

Какво е да си оторизиран преводач в Германия? "Оторизираният преводач полага клетва пред Върховния съд на федералната област, в която живее, че ще превежда обективно, съвестно и професионално. По време на церемонията питат всеки кандидат дали иска да положи **клетвата с формулировката "Нека Бог ми е свидетел"** или без нея, по светски. Като "заклет преводач" те включват в официален списък, по който администрацията в Германия подбира и поръчва преводачи, когато имат нужда от тях. Допускането до самата процедура на заклеване е предшествано от почти едногодишен изпит на няколко етапа по езика и по общи познания за страната, където той се говори", разказва Милен.

Той признава, че предпочита симултанното превеждане пред това, при което е нужно да се "конспектира" 15-20 минутно говорене, което после да се пресъздаде почти без пропуск - както се изисква например за да се работи на висше държавно ниво. "Не винаги е удобно да бъде прекъснат държавен глава, отплеснал се по дадена тема, и да се вклиниш в речта му с превод. От друга страна, опитът ми показва, че не е много учтиво да обременяваш насрещната страна с протяжни изложения на неразбираем за нея език, а е по-добре да прекъсваш по-често за да дадеш възможност преведеният пасаж да въздейства на събеседника. Но политиците трудно възприемат съвети, макар и от професионалисти".

Говорейки за политиците и отношението им към езика, Милен дава пример с английския глагол за владеенето на чужд език - *to command a language*. Когато излизаш със своите езикови познания на сцена, по-висока от сцената на кварталното читалище и по-видима от естрадата в Борисовата градина, трябва да можеш да командваш чуждия език, а не да се оставяш той да те командва, смята Милен.

"Срещал съм политици, които смятат, че "владеенето говоримо" на един или друг западен език е достатъчно за да се впускат без помощта на професионален преводач в официални разговори в странство, да излизат пред медиите и да правят заявления. При сегашното и при предишното правителство броят на разчитащите на собствените езикови умения силно нарасна. В политиката навлязоха младите поколения, поучили на Запад и убедени, че чуждият език, на който са говорили с колеги и приятели, който ползват за комуникация в интернет и да прелистят вестници, е достатъчен, за да се откажат от услугите на професионалния преводач. В разговор на висше политическо ниво такава "владееене" се оказва заблуждаващо, то е предпоставка за гафове", казва Милен. Използването на чужд език във висши кръгове, добавя той, **изисква дълбоко и обширно познаване на контекста** на реалиите на страната, на културата ѝ, дори на актуалния обществен дебат.

Вместо да разчита на светкавичната реакция на преводача и на професионалните му умения, политикът, който предпочита да покаже собствените си недостатъчни познания на езика, върши преди всичко лоша услуга на самия себе си - принуден е да се изразява елементарно, схематично, изказванията му може да останат непълно разбрани или двусмислено изтълкувани, предупреждава Радев.

Но, както можем да предположим, от преводача понякога се очаква да изглажда фрази, да оправя в движение конфузи. Милен си спомня как преди години висш български генерал, придружен от колеги от Бундесвера, се разхождал из Хамбург и останал възхитен от чистотата и подредеността на улиците. Генералът споделил, че причината без съмнение е, че Германия отдавна е решила "своя проблем с циганите", благодарение на Хитлер...

Преводачът трудно преглътнал цялата реплика, защото домакинът вече любознателно бил вторачил поглед, за да научи какво казва гостът. "Добре, че името на фюрера не бе произнесено отчетливо, та успех, без много да му мисля, да превода: "Генералът е възхитен от чистотата и красотата на хамбургските улици..."

Срамът също не е непознато чувство в професията. До днес пред очите на Милен е случаят отпреди години, когато един зам. министър си позволил да остави цяла обедна трапеза с подбрани домакини да го чакат повече от половин час. Втурнал се в залата, гостът се изтъпанчил разкрачен и с ръце в джобовете пред масата, и изръмжал: "Е ква станА тя сега, вие май сте почнали без мене, а?" Оказало се, че той просто се отклонил, за да купи отнякъде цяла пътна чанта със слънчеви очила.

Паралелно с доста натоварената работа като писмен и устен преводач, Милен редовно сътрудничи с публицистика на няколко издания у нас, поддържа блога "Де зората", вълнува се от наследството на комунизма, от противоречията на Русия, от българо-македонската проблематика, рови се из сайтове от половината свят...

Какво го мотивира? Милен отговаря, че това са възможностите на интернет за общуване със сънародници и за публикуване на есета, коментари и просто репортажи за това, което му прави впечатление в Западна Европа. "Наблюдения за тенденции, за събития, които могат да се интересни за българския читател именно пречупени през погледа, през интелектуалния контекст, който един сънародник неминуемо носи със себе си."

Правил го и по-рано, още като свободен кореспондент на Българската служба на Би Би Си. Паралелно започва да пише и за позабравеното, но уникално като онлайн зона на съмишленици "Още.Инфо" на покойния Любо Данчев. "Стриктното разделение на

новините от коментарите, закон в Би Би Си, не ми даваше обаче онази възможност за излагане на лично виждане и позиция. Този момент ми липсваше".

Когато закриват Българската редакция, той се почувствал господар на себе си, "защото вече можех концентрирано, субективно и - по мое убеждение - искрено, аргументирано и автентично да пиша за това, което в дадения момент счита за важно и нужно да бъде поднесено на моя български читател".

"Разбира се, роля играе тръпката да управляваш думите, да излагаш мислите си на екрана (или на листа) и възможността да ги предоставиш на съждението, да ги споделиш с много повече хора, отколкото това бе възможно по-рано, да речем преди 10 години", обяснява Милен.

Силен стимул и истинско окуражаване за него винаги е

обратната връзка с читателите, писмата, съобщенията

- някои просто трогателни, други настояващи за още независима информация, за лични позиции. Особено силно го развълнува атмосферата в Дома на архитекта миналото лято, когато представи сборника си с текстове "*Хроники на злото и надеждата*" (издадена от Работилница за книжнина "Васил Станилов"). За Милен благодарността на толкова хора е много важна като мотивация за автор, който е далеч от повечето си читатели и понякога има усещането, че пуска текстовете си в "черна яма".

Случва се понякога и той самият да попадне в "черната яма" на тежките и трагични балкански наслоявания, и то покрай Македония, горчиво-сладка страст за Милен. Миналата година към него се обръщат от австрийското литературно списание "[Веспен нест](#)" с

предложение да напише в броя им, посветен на Македония и македонската литература, материал за българския поглед върху "македонския въпрос". Списанието трябвало да излезе за Лайпцигския панаир на книгата и щяло да съдържа и текстове на автори от самата Македония.

Милен поработил здравата, понадхвърлил заръчания обем ("*защото обхващането дори в десет страници бурната история на Балканите от Берлинския конгрес до днес излезе сложна задача*"), но смята, че е подходил обективно, на основата на исторически източници от признато европейско естество и не е дал повод за съмнения или обвинения в креслива патриотарщина.

Още вечерта след представянето в Лайпциг, телефонът на Милен почва да звъни - търсят го германски медии, македонският посланик в Берлин, вестници от Скопие... Оказва се, че македонските автори отказали да участват на проявата в знак на протест, че в "техния" брой е дадена думата на "великобугарски шовинист". Македонска журналистка го описала като "профашистички" автор, който отрича македонския език и "негира" правото на македонския народ на свой "идентитет". Посланикът на Скопие пък го заплашил, че ще пише нота против него а на другия ден македонските вестници се надпреварват да пишат за скандала в Лайпциг, предизвикан от автор, който неведнъж

"го ял лебот на македонскиот народ" а сега си позволил да каля историята и да не му признава езика.

"Добре, че австрийските колеги от списанието съвсем категорично защитиха свободата на словото, а и от германското външно министерство, след като се запознах с напълно балансирания текст, ми изразиха подкрепа и учудване от подобна тесногръда реакция на македонски интелектуалци", припомня си Милен.

Всъщност подобни реакции го забавляват, както и множеството коментари по негов адрес под публикациите му в български сайтове. За него са особено ценни рецензиите на група от най-ревностните му почитатели - постоянното присъствие във виртуалното пространство, както казва той, "неуморно носещите дежурство коментатори", които не пропусчат да се появят, щом напише нещо нелицеприятно за комунизма и тежката му сянка. Ето едно от тях, от форума на "Медиапул", подписано с многозначителното "феликс дж.":

Радев, внимавай в игричката! Да не ти прегънем ъгълчето! Вече си точим чадърчето и за тебе. Няма да оставим чайчето ти да истине.

Но Милен ги смята за своя най-добра препоръка и знае, че "такива сърдечни слова не падат от небето, а трябва да се заслужат", както споменава в сборника си "Хроники на злото и надеждата".